

קרב הטנקים האכזרי ביותר בהיסטוריה

סא"ל (במיל') ד"ר עמיעד ברזנר

תיקון והתנצלות

כותרת הכתבה ואף הציטוט מדבריו של אלוף מיל' ישראל טל המובא בגוף הכתבה, שפורסמה ב"שריון" 29, הגדירו את קרבות חטיבה 14 כקרב השריון האכזרי ביותר בהיסטוריה. לאור הערותיו של אלוף (במיל') טל והאזנה מיוחדת לקלטת הריאיון נמצא שהוא כינה אותם **קרב הטנקים האכזרי ביותר בהיסטוריה**. אנו מתנצלים על שלא הקפדנו על ציטוט ההגדרה כלשונה.

תזכורת קצרה

מיום 15 ועד 18 באוקטובר 1973 לחמה חטיבה 14 במבצע "אבירי לב" כשמישמתה כיבוש ואבטחת אזור הצליחה הקרוב. מערכה זו הייתה אולי הקרב הקשה ביותר בהיסטוריה של השריון הישראלי. בכתבה שפורסמה בגיליון הקודם (29) של הביטאון תוארו הקרבות הקשים, שהתחוללו בליל 15 - 16 באוקטובר 1973, שבהם בלמה החטיבה את התקפות הנגד של דיוויזיית השריון המצרי 21, כבשה את מגנן נ"ט שהיה בצומת הצירים "לכסיקון" - "טרטור", אך לא הצליחה בפתיחת ציר "טרטור". אבדות החטיבה בשלב זה היו רבות: 121 חללים, 62 פצועים וכן נפגעו לה 56 טנקים. הישגי החטיבה, אף שלא היו שלמים, אִפשרו להתחיל בביצוע הצליחה, שהתנהלה במקביל לחימת החטיבה. מוקדם בבוקר יום 16 באוקטובר, עוד לפני ההתגברות על מגנן הנ"ט בצומת "לכסיקון" - "טרטור", הגיעו ה"תמסחים" למעוז "מצמד", הושקו למים והחלו להעביר טנקים של חטיבה 421 לגדה המערבית של תעלת סואץ. אף שמגנן הנ"ט, שהיה עלול למנוע את תנועת הדוברות, נכבש בשעה 09:43, התעכבה הגעתן מחמת סתימת ציר "עכביש" (גם

גשר הגלילים נשבר).

כתבה זו משלימה את פעולות החטיבה במבצע "אבירי לב", כפי שתואר בפרק הראשון, החל מבוקר יום 16 באוקטובר ועד ל-18 באוקטובר 1973.

תמונה 1: טנקים פגועים בצומת "טרטור" - "לכסיקון"

פרק שני

16 אוקטובר

האויב: בליל 16-15 באוקטובר פעלו המצרים נמרצות נגד מה שהוערך בעיניהם כהתקפה של צה"ל על דיוויזיה 16. בשעות הבוקר זיהו המצרים את כוח צה"ל ממערב לתעלת סואץ ועקבו אחר תגבורו בטנקים במשך היום. הערכתם הייתה שזו פעולה מקומית, שנועדה להשמיד סוללות טילי אוויר קרקע. עיקר דאגתם המשיכה להיות נתונה לחדירת כוחות צה"ל לתוך מערך דיוויזיה 16 ולהגנה עליו, ודיוויזיית השריון 21 קיבלה את הפיקוד על קו המגע. רק בשעות אחר הצהרים של 16 באוקטובר עמדו המצרים על היקף הפעולה של צה"ל וראו בה איום על כלל המערך המצרי. הוצאו הוראות לחסימת כבישים בחופו המערבי של האגם המר הגדול ולהפעלת חטיבת שריון עצמאית 25, שהייתה בגזרת ארמיה 3, להתקדם לעבר אזור הצליחה, ושל כוחות שריון נוספים מארמיה 3.

בוקר יום 16 באוקטובר מצא את החטיבה כשהיא סחוסה, יגעה ופגועה מהקרבות האכזריים שהתחוללו במשך שעות הלילה והבוקר, וזקוקה להתרענות, למילוי מחדש ולאגירת כוח למילוי המשימה של אבטחת אזור הצליחה הקרוב והשלמת פתיחת הצירים. כיבוש צומת "לכסיקון" - "טרטור" אִפשר לרכז את הפצועים שנפגעו בגזרה הצפונית "ללקקון" ומשם להמשיך פנינים

דרך ציר "עכביש". בעיה חמורה הייתה המילוי מחדש של היחידות בדלק ובתחמושת, משום שהתקווה להגעת הדרגים "ללקקון" הושמה לאל לאחר שהתהווה עומס תנועה בציר "עכביש". המחסור בתספוקת הפך לבעיה קריטית שפגמה בכושר הקרבי של החטיבה. אמנם נעשו פעולות לתיקון המצב, במידת מה על ידי הוצאת תחמושת מטנקים פגועים, אך הבעיה נשארה בעינה.

בשעות שלפני הצהרים פעלה החטיבה להתארגנות מחדש כאשר גדוד 184 מאבטח את אזור הצליחה באזור "סגול" 111 בצפון אזור הצליחה, ופריסת יתר יחידות החטיבה הייתה:

גדוד 79 - בהתארגנות באזור מעוז "לקקון" כאשר פלוגה אחת מאבטחת כלפי דרום.

גדס"ר 87 - בהתארגנות באזור "טרטור" 50.

גדוד 407 - בהתארגנות באזור מעוז "לקקון".

גדס"ר 582 - בהתארגנות באזור "עכביש" 55

כאשר פלוגת התול"ר שלו המשיכה לאבטח כלפי דרום ב"לכסיקון" 263.

יחידה 424 וכוח "שמוליק" - ב"לכסיקון" 263 באבטחה כלפי דרום.

לקרבות האכזריים של ליל 15 - 16 באוקטובר נודעה השפעה רבה על סד"כ החטיבה. הגדודים 407 ו-87 סבלו ממספר רב של נפגעים, ביניהם הפיקוד הבכיר, ולא ניתן היה להמשיך והפעיל אותם כמסגרות גדודיות. הכוחות הכשירים מגדוד 407 וגדס"ר 87 צורפו לגדודים 79 ו-184.

בעוד שעיקר כוחות החטיבה נמצאו בתהליך התארגנות - לא פסק לחץ האויב. גדוד 184 אף שהיה לאחר לחימה קשה במשך כל ליל 15 - 16 באוקטובר, כשצוותיו היו סחוסים ועייפים והרק"ם זקוק למילוי מחדש של דלק ותחמושת, החזיק בצפון הגזרה ב"סגול" 111. גם בשעות הבוקר המוקדמות הוא המשיך לעמוד בפני ניסיונות של התקפות טנקים והשמיד רבים מהם. מאוחר יותר

מגזרת החטיבה ל"כספי" 56 (ציר החת"ם), המקום אליו הגיעו דרגי החטיבה, לתדלוק ולחימוש. לאחר מכן חזר הגדוד לגזרתו.

גדוד 79 - באזור "לכסיקון" 265 ו"גרפיט" באבטחה כלפי דרום.

יחידה 424 וכוח "שמוליק" ב"לכסיקון" 263 באבטחה כלפי דרום.

אזור "לקקן" שבמרכז הגזרה שימש כמקום להתארגנות ולריכוז האמצעים הלוגיסטיים המועטים.

עם שחר ערכו המצרים התקפה של חולית חי"ר, שירתה מספר טילי נ"ט על עמדות גדוד 198 ופגעה בנגמ"ש. ההתקפה נשברה לאחר מתן מכת אש של כל הגדוד והסתערות על החוליה. בהמשך הבוקר הגיעה התרעה מהחטיבה כי חטיבת שריון מצרית (60 טנקים) עומדת לתקוף את אזור הצליחה מצפון לדרום. בשעה 09:00 אותרו טנקי אויב, שהתקדמו מצפון לאורך ציר "לכסיקון" והתחילו לתקוף בגלים את עמדות גדוד 198.

עד כה נלחמה חטיבה 14 נגד דיוויזית שריון 21, שכלל הנראה תש כוחה, והניסיון המצרי לחסל את איום הצליחה הביא אותם להמשיך בהתקפה מצפון, כשהם מפעילים את חטיבת השריון 24 מדיוויזיה ממוכנת 23. גדוד 198 פתח באש רק לאחר שטנקי האויב הגיעו לטווח 1,000 - 1,500 מ' והשמיד את הטנקים התוקפים. ניסיונות ההתקפה לא פסקו אך כולן נהדפו. לפי דיווח של מג"ד 198 תוצאות הקרב המוצלח היו השמדת כ-50 טנקים ורכב נוסף ללא פגיעה חמורה בטנקי הגדוד. בהמשך התקבלה הודעה שכ-30 טנקים עומדים לתקוף את הגדוד מכיוון "אמיר" ממזרח. הגדוד נערך לקדם את התקפה ונשלחה אליו פלוגה מגדוד 599 של חטיבה 421, שהייתה במעוז "מצמד". הודעה זו נמצאה בסופו של דבר כאיום שלא התממש והפלוגה מגדוד 599 חזרה

תספוקת לגדוד, שהיה בתנועה ולחם באופן אינטנסיבי במשך 24, הסתמן כעניין דחוף ביותר שיש לפתור אותו.

ליל 16-17 אוקטובר

אויב: לא חלו שינויים ניכרים בהיערכות ובפעילות. חטיבה 25 עדיין לא התחילה בתנועה. לאחר שהתברר כי ציר "עכביש" נחסם באש טילים, הופעל גדוד חי"ר מוצנח 890 על ידי אוגדה 162 נגד מה שהוערך באותו זמן - ביעור חוליות נ"ט, שפעלו מתוך תעלות "החוה הסינית" באזור "טרטור" 41. ההתקפה נכשלה. במקביל להתקפה הועברו 12 דוברות על ציר "עכביש" ובבוקר הן הגיעו ל"מצמד".

חטיבה 14: לילה שקט יחסית עבר על גדוד 198, שהיה בקו המגע באזור "סגול" 111.

17 אוקטובר

אויב: המגמה של המצרים התמקדה בבלימת הפריצה באזור דורסואר ובחיסול המאחז של כוחות צה"ל מעבר לתעלת סואץ. מאמציהם הסתמכו על כוחות זמניים הנמצאים בגזרת הפעולה - דיוויזיה 21 מצפון וחטיבת טנקים עצמאית 25 מדרום. התרעות על התקדמות אפשרית של חטיבת השריון המצרית 25 הופצו על ידי פיקוד הדרום לאוגדות עוד ביום 16 באוקטובר בערב. תשומת לב החטיבה, שהמשיכה להיות אחראית לאבטחת אזור הצליחה, הייתה נתונה לאיום מצפון. בוקר 17 באוקטובר מצא את החטיבה פועלת בשלושה מוקדים והיערכותה הייתה כלהלן:

גדוד 198 - המשך להיות ערוך כלפי צפון באזור ציר "שיק".

גדוד 184 - באזור "טרטור" 50 (בכוננות לתגבור האזור הצפוני) כאשר התספוקת שלו, שטרם הגיעה, הוערכה כעניין שאינו סובל דחוי. לאחר קבלת אישור ממפקדת האוגדה יצא הגדוד

זיהה הגדוד טנקי אויב נעים בשטח תוך שהם מנצלים שלדות שרופות כמחסה, לשם תפיסת עמדות ופתיחה באש, והגדוד התקשה לאתר אותם ולפגוע בהם.

תמונה 2: המשך הלחימה ב"חוה הסינית" בשעה 10:07 נתקבלה ידיעה כי חטיבת שריון מצרית עומדת לתקוף לאורך ציר "לכסיקון" מצפון לדרום, לעבר "החוה הסינית". למפקדת האוגדה, שעודכנה במצב חטיבה, נראה היה שחטיבה 14 המדולדלת והתשושה עומדת בפני איום רציני. פנייה לפיקוד ולאוגדה 162 הניבה תוצאות וחטיבה 14 תוגברה בכוח חדש ורענן - גדוד טנקים שוט 198 מחטיבה 460 (אוגדה 162).

כיצד הגיע גדוד 198 לגזרת החטיבה? מתוך התרשמות בלילה שהצליחה הולכת ומתקדמת נשלח הגדוד ככוח קדמי לאזור הצליחה. הוא החל בתנועה ב-16 אוקטובר בשעה 01:00 לכיוון אזור הצליחה, תוך שהוא עוקף את ציר "עכביש" החסום, לעבר מעוז "לקקן" ובשעה 11:00 הגיע ל"מצמד" עם 17 טנקים. עקב ההחלטה שלא להעביר טנקים נוספים לגדה המערבית של תעלת סואץ, עד שלא יבנה גשר הדוברות, נשאר הגדוד באזור.

גדוד 198 קיבל פקודה להחליף במהירות את גדוד 184 והחל לנוע לצפון-מזרח. בדרכו נורתה עליו אש טנקים של גדוד 184 וטנק אחד נפגע. לאחר תיאום בקשר ומגע פיסי הופסק הירי ובשעה 12:05 תפס הגדוד את העמדות של גדוד 184 ב"סגול" 111, כשהוא מונה 14 טנקים. הגדוד הותקף על ידי מטוסים אך התקפת השריון המצרי, שהייתה צפויה לפי ידיעות המודיעין, בוששה לבוא.

גדוד 184 יצא להתארגנות באזור "טרטור" 50 כשהוא בכוננות לתגבור הגזרה הצפונית. היעדר

חטיבה 14. בעוד שהלחימה בגדה המערבית החלה, המשיכה חטיבה 14 במילוי משימתה – אבטחת אזור הצליחה בגדה המזרחית של תעלת סואץ. לאחר השמדת הכוחות שאיימו עליו מדורם, הציעה החטיבה לאוגדה 143 להתמקד בהרחבת השליטה על האזור בכיוון מזרח וצפון, ולכבוש את אזור בתי "החוה הסינית", שכונה "אמיר". ההצעה אושרה ותכנית החטיבה להתקפה הייתה:

גדוד 184 יאבטח כלפי צפון באזור "שיק" ו"סגול" 111.

גדוד 79 יאבטח אף הוא באזור "סגול" 111, כאשר פלוגה אחת תמשיך לאבטח כלפי דרום ב"לכסיקון" 264.

יחידה 424 תכבוש את בתי המשאבות יחידה 88 תחפה על כיבוש בתי המשאבות ותכבוש את אזור "אמיר" בדרג לאחר יחידה 424.

עוד בשעות הבוקר החלו הגדודים 184 ו-79 להתקדם צפונה. גדוד 184 התקדם עד "סגול" 106 ללא התנגדות רצינית, פרט להפגזה צפופה, אך נתקל בשלושה טנקי אויב מחופרים באגפו שלא התגלו. טנק אחד של הגדוד נפגע וטנק שנשלח לחלצו נפגע אף הוא. גדוד 79 הצטרף להתקפה ובלחץ משותף הגיעו לטנקים הנפגעים, שצוותיהם נמצאו הרוגים. גם לגדוד 79 נפגעו שני טנקים.

יחידה 424 שיצאה לתקוף את בתי המשאבות ספגה בדרכה אש ארטילרית ובהתנגדות אויב באחד מהבתים. לאחר כניסה לבתים החלו המצרים לברוח מהמקום.

בשעה 16:50 קיבלה יחידה 88 הוראה להתקדם ולהיכנס ל"אמיר" ולטהר את המבנים. לאחר סיוע ארטילרי נכנסה היחידה לאזור שהיה כמעט ריק מאויב ולנוכח התנגדות מעטה.

תמונה 3: בתי המשאבות ב"חוה הסינית" לקראת תקיפה וכיבוש "אמיר"

והוחלפה בפלוגה ח' מגדוד 79 (חמישה טנקים), שהתחמשה ותודלקה לפני כן. פלוגה ח' הצליחה לפגוע בעוד 8 טנקי אויב.

נגד חטיבה 25 המצרית הופעל כוח נוסף ממזרח – חטיבה 217 מאוגדה 162. החטיבה הייתה מודעת לכך אך לא נוצר קשר בין הכוחות החטיבתיים השונים שהיו אמורים לפעול באותה גזרה ונגד אותו אויב. ניסיונות תיאום דרך מפקדת אוגדה 143 לא צלחו והתיאום בין החטיבות נוצר רק לאחר שמח"ט 14 התקשר ישירות עם אוגדה 162 ומח"ט 217. השמדת מרב חטיבה 25 המצרית נעשתה בידי כוחות אוגדה 162 בשעות אחר הצהריים המאוחרות והוסר הלחץ על חטיבה 14 מדורם.

בשעות אחר הצהריים צורף לחטיבה כוח נוסף יחידה 88 (דוב לבן), שהייתה מורכבת מ-5 טנקים ו-9 נגמשיים אמפיביים.

ליל 17 - 18 אוקטובר

היקפה של מתקפת צה"ל וההערכה שמטרתה צליחה בהיקף גדול לגדה המערבית של תעלת סואץ, הניעו את המצרים לתגבר את הארמיות 2 ו-3 בכוחות מהעתודה המטכ"לית כדי לבלום ולחסל את כוחות צה"ל המרוכזים באזור הצליחה. בשעות הלילה החלה אוגדה 162 לצלוח את תעלת סואץ על גשר הדוברות.

18 אוקטובר

בבוקר 18 באוקטובר החלה פריצת כוחות צה"ל מראש הגשר מערבה ודרומה. החלה פעולה לשיפור יכולת הלחימה של החטיבה. האוגדה הכפיפה לחטיבה פלוגת גש"ח, ולאחר שהמח"ט סקר בפני חיילי הפלוגה את חומרת הליקויים שהצטברו בטנקים ומשמעותם להמשך פעולה תקינה של החטיבה, הפלוגה החלה לפעול במרץ לתיקון הליקויים. כמו כן החטיבה קיבלה תגבורת של 12 צוותי טנקים.

בשעות הבוקר חזר גדוד 198 לחטיבה 460, שבינתיים צלחה את תעלת סואץ, ועזב את

ל"מצמד". בשעה 10:30 ניתנו הפקודות הבאות להיערכות החטיבה:

גדוד 198 ימשיך במשימתו – אבטחה כלפי צפון ומזרח.

גדוד 79 במרכז הגזרה – אבטחת אזור צומת "לכסיקון" – "טרטור" וצומת "לכסיקון" – "נחלה".

כוח בפקוד הסמח"ט שמנה: פלוגת טנקים מגדוד 79, יחידה 424 וכוח "שמוליק" – אבטחה כלפי דרום באזור "לכסיקון" 263.

בשעה 11:05 חזר גדוד 184 לגזרת החטיבה לאחר שהשלים את התארגנותו. בשעה 13:05 תפס גדוד 184 את הקו באזור "סגול" 111 והחליף את גדוד 198, שנע ל"לקקון" והתמלא מהדרגים של חטיבה 14, שהצליחו להגיע לאזור.

התרעות על ההתקדמות של חטיבת השריון המצרית 25 הגיעו לחטיבה עוד בשעות הבוקר. בשעה 08:00 דיווח גדוד 79 כי "...יש תנועה גדולה לכוון צפון..." בשעה 08:36 דיווח המח"ט למפקד אוגדה 143 – אלוף (במיל) אריאל ("אריק") שרון: "הם כרגע באזור 'סגול' 176, טנקי האויב, אנחנו בעמדות ב'גרפיט'. פלוגה א' מגדוד 407 (בכפופות ישירה למפקד החטיבה), שמנתה ארבעה טנקים, ושהבטיחה את גזרת החטיבה מדורם ב"לכסיקון" 265, זיהתה תנועה רבה של כוח אויב מדורם לה בטווח של כ-3 ק"מ. אותרו בבירור 12 טנקים, ככל הנראה כוח חלוץ של החטיבה. בשעה 12:30 הפלוגה פתחה עליהם באש כשהיא בעמדות נחותות (עקב תנאי השטח) ולפי דיווח המ"פ נראה היה שהם הושמדו ותנועת החטיבה המצרית נעצרה. מח"ט 14, שהיה באותה עת ב"לקקון", יצא עם הטנק שלו לאזור המגע כדי להתרשם אישית מהמצב והצטרף לכוח הבולם. המחסור בתספוקת נתן את אותותיו. פלוגה א', שתחמושתה הלכה ואזלה, הוצאה מקו המגע עם טנקי חטיבה 25

מודעות כימיקלים ליישור

סיכום

בין הימים 15 ל-18 אוקטובר לחמה חטיבה 14 הן לכיבוש אזור הצליחה הקרוב והן לאבטחתו. מבחנה העיקרי של החטיבה היה בליל 15 – 16 באוקטובר. אף שתוגברה בכוחות נוספים הוטלה עליה משימה רבת היקף – לכבוש ולאבטח את אזור הצליחה הקרוב ולפתוח צירים לתנועת הכוחות הצולחים. למרות המודיעין הלקוי שעמד בבסיס תכניות החטיבה והתגלות אויב באזורים שלא נצפו מראש, היא הצליחה, תוך מיצוי מרבי של כוחותיה, למלא אחר מרב המשימות שהוטלו עליה ולהכין תנאים מספיקים, שאפשרו להתחיל בצליחה. בקרבות הלילה הזה וגם בקרבות שהתחוללו בהמשך התגלתה יכולתם של מפקדי החטיבה ולוחמיה להמשיך ולהילחם באומץ, בגבורה ובדבקות להשגת משימתם. המחיר ששולם היה כואב מאוד – 142 הרוגים ו-81 פצועים ולמעלה מ-60 טנקים שנפגעו. אזור הלחימה של החטיבה נשאר בידי צה"ל וספירה שנערכה לאחר המלחמה העידה גם על המכות האנושות, שספגו המצרים. באזור הלחימה נמצאו 118 טנקי אויב שרופים ועוד 15 טנקי אויב תקינים שצוותיהם נטשו אותם. האבדות הכבדות גרעו מכוחה של החטיבה אך היא המשיכה בהצלחה למלא אחר משימותיה – אבטחת אזור הצליחה הקרוב גם בימים הבאים. אך בזאת לא תמו עלילותיה וב-19 באוקטובר צלחה החטיבה את תעלת סואץ והמשיכה בלחימה בגדה המערבית של התעלה.

נספח: שמות מח"ט, סמח"ט, מפקדי גדודים וכוחות

תפקיד	שם	הערות
מח"ט	אמנון רשף	
סמח"ט	איתן אריאלי	
מג"ד 79	עמרם מצנע	נפצע, החליף אותו נתן בן-ארי
מג"ד 184	אברהם אלמוג	
מג"ד גדס"ר 87	יואב ברום	נהרג
מ"מ מג"ד 407	שעיה בייטל	נפצע
מג"ד 599	עמי מורג	
מג"ד 409	עוזי בן-יצחק	
מג"ד 198	עמיר יפה	
יחידה 424 (סיירת שקד)	משה ספקטור	
כוח "שמוליק"	שמואל ארד	
גדס"ר ונ"ט 582	נתן שונרי	
יחידה 88	יוסף יודוביץ	